Institut sociální práce, z.s.,

vznikl z iniciativy odborníků v oblasti sociálních služeb za účelem podpory a rozvoje sociální práce. Tým odborníků Institutu má více než patnáctileté zkušenosti v oblasti sociálních služeb. Jedná se o odborníky s praxí v poskytování sociálních služeb, v inspekční činnosti v oblasti sociálních služeb, v dlouholeté podpoře směřované jak přímo na samotné poskytovatele, tak především na rozvoj systémových opatření na úrovni krajů a Ministerstva práce a sociálních věcí ČR.

Hlavním účelem spolku je rozvoj, podpora a zvyšování kvality veřejných služeb, zejména s dopadem v oblasti sociálních služeb, sociální práce a sociálního začleňování, včetně financování těchto služeb.

Pečovatelským službám a jejich transformaci se tým organizace věnuje již od roku 2010.

Institut sociální práce byl akreditován Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR jako vzdělávací instituce podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, a Ministerstvem vnitra ČR jako vzdělávací instituce podle zákona č. 312/2002 Sb., o úřednících územních samosprávných celků.

Organizuje vzdělávání zaměřené na rozvoj dovedností pracovníků v sociálních službách i vzdělávání pro zadavatele sociálních služeb z řad obcí a krajů ČR.

Institut sociální práce, z.s. | www.institutsocialniprace.cz | www.zitdoma.cz

Spolufinancováno Evropskou unií

INSTITUT SOCIÁLNÍ PRÁCE

Institut sociální práce, z.s., 2026
ISBN 978-80-908277-5-2

Registrační číslo projektu Institutu sociální práce, z. s.
„Pečovatelská služba jako příležitost žít tam, kde jsem doma“
Tento projekt je spolufinancován Evropskou unií
CZ.03.02.02/00/22_027/0001241

Pečovatelská služba jako příležitost žít tam, kde jsem doma

Nastavení pečovatelských služeb v Plzeňském kraji

Ilona Čtvrtníková, Gabriela Olejníková a kolektiv

INSTITUT SOCIÁLNÍ PRÁCE

Spolufinancováno Evropskou unií

INSTITUT SOCIÁLNÍ PRÁCE

Užití materiálu je možné pouze s uvedením zdroje a řádné citace.

Autor: Mgr. Ilona Čtvrtníková, Mgr. Gabriela Olejníková

Odborný garant: PhDr. Jakub Čtvrtník, MBA

Jazyková korektura: Mgr. Petra Schmidová

ISBN: 978-80-908277-5-2

Datum vydání: květen 2026

Vydal:

Institut sociální práce, z. s.

PhDr. Jakub Čtvrtník, MBA, předseda spolku

ctvrtnik@institutsocialniprace.cz

IČ: 04323882

www.institutsocialniprace.cz | www.zitdoma.cz

Vydáno v rámci projektu: Pečovatelská služba jako příležitost žít tam, kde jsem doma
Reg. č. CZ.03.02.02/00/22_027/0001241
Tento projekt byl spolufinancován Evropskou unií.

Spolufinancováno Evropskou unií

INSTITUT SOCIÁLNÍ PRÁCE

Vytvořeno v rámci projektu Institutu sociální práce, z. s.
„Pečovatelská služba jako příležitost žít tam, kde jsem doma“
Registrační číslo CZ.03.02.02/00/22_027/0001241
Tento projekt je spolufinancován Evropskou unií

Pečovatelská služba jako příležitost žít tam, kde jsem doma

Nastavení pečovatelských služeb v Plzeňském kraji

1 KAPITOLA I: PROČ BYLA ZMĚNA NUTNÁ? 12
2 KAPITOLA II: HLAVNÍ PILÍŘE TRANSFORMACE 14
3 KAPITOLA III: TRANSFORMACE V ČÍSLECH 17
4 KAPITOLA IV: PŘÍKLADY DOBRÉ PRAXE 22
5 KAPITOLA V: HLAS UŽIVATELE 25
6 PŘÍPADOVÁ STUDIE 28
7 ZÁVĚR: BUDOUCNOST TERÉNNÍ PÉČE 35

Vytvořeno v rámci projektu Institutu sociální práce, z. s.
„Pečovatelská služba jako příležitost žít tam, kde jsem doma“
Registrační číslo CZ.03.02.02/00/22_027/0001241
Tento projekt je spolufinancován Evropskou unií

Rozvoj pečovatelských služeb pro podporu života v domácím prostředí.

Tato publikace přináší syntézu klíčových poznatků, výzev a příležitostí v oblasti transformace pečovatelských služeb, vycházejících z analýzy projektu, rozhovorů s uživateli a pracovníky pečovatelských služeb realizovaných v rámci procesu evaluace projektu Institutu sociální práce z.s. „Pečovatelská služba jako příležitost žít tam, kde jsem doma" a navazujících rozhovorů s uživateli.

Hlavním cílem probíhající transformace je posun pečovatelské služby (PS) od tradičního modelu „služby pro seniory zaměřené především na úklid a dovoz obědů" k novému pojetí komunitní péče. Tato změna umožňuje osobám s vysokou mírou závislosti na péči setrvat v domácím prostředí, a předcházet tak nechtěné institucionalizaci. **Klíčovými faktory úspěchu jsou rozšíření časové dostupnosti (večery, víkendy, svátky), posílení odborné přímé péče na úkor servisních úkonů a aktivní zapojení obcí a krajů do strategického plánování. Praxe potvrzuje, že tato změna snižuje fyzickou i psychickou zátěž rodinných pečujících a zvyšuje kvalitu života uživatelů.**

Role veřejné správy a vnímání služby

Úspěšná proměna pečovatelských služeb není ovšem pouze vnitřní záležitostí poskytovatelů, ale závisí na širším institucionálním nastavení.

- **Role obcí a krajů:** Pro úpravu zaměření pečovatelských služeb je klíčová podpora kraje, která často zahrnuje nezbytnou úpravu pravidel krajských sítí, systémů financování a metod plánování služeb.
- **Plzeňský kraj** již v období přípravy na realizaci projektu a posléze v jeho průběhu integroval principy transformace přímo do svého **Střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb v Plzeňském kraji (SPRSS) na období 2026–2028,** kde rovněž výslovně zmiňuje spolupráci na tomto projektu. Systémová podpora změn nastavení pečovatelských služeb je rozhodující pro úspěch celého procesu. Pokud systém nadále podporuje staré modely (např. financování založené na počtu uživatelů nebo pouze na personální kapacitě služby), transformace služby je v praxi velmi obtížná.
- **Veřejné a institucionální vnímání:** Přetrvávající obraz PS jako služby primárně určené pro zajištění obědů a úklidů omezuje poptávku po komplexnější podpoře. Nezbytná je nová forma komunikace s veřejností, která službu prezentuje jako **odborného garanta setrvání doma,** a to i v případě stavů náročných na péči v důsledku např. demence či neurologických onemocnění.
- **Strategické partnerství:** Z uvedeného vyplývá, že je třeba rozvoj pečovatelských služeb promítat do procesů plánování sítě sociálních služeb, musí se stát společně diskutovaným tématem poskytovatelů a veřejné správy. Bez společného konsenzu by totiž nemohlo v praxi docházet k odstraňování bariér kvalitního nastavení pečovatelských služeb. Příkladem je eliminace systémové bariéry, kdy obce podmiňovaly nájem v bytech zvláštního určení povinným využíváním pečovatelské služby, obvykle plněným ze strany nájemníků objednáním finančně zvýhodněných úklidů, praní prádla či dovážky obědů. V důsledku toho docházelo k blokování kapacity pečovatelské služby pro skutečně potřebné; v projektu došlo k výraznému snížení těchto smluv z 10 v roce 2022 na 4 na konci roku 2025.

Vytvořeno v rámci projektu Institutu sociální práce z. s. „Pečovatelská služba jako příležitost žít tam, kde jsem doma" Registrační číslo CZ.03.02.02/00/22_021/0001241 Tento projekt je spolufinancován Evropskou unií

Klíčové parametry transformace

Z provedených evaluací v rámci projektu vyplynuly tři hlavní oblasti, ve kterých došlo k měřitelnému posunu:

- **Dostupnost péče se u zapojených služeb rozšířila do večerních hodin, na víkendy a svátky.**

  Příklad z praxe – Pečovatelská služba Plasy:

  Na začátku projektu byla provozní doba 6:30–15:00.

  V době ukončení projektu je služba dostupná každý den včetně víkendů a svátků v době od 7:00 do 19:00.

- **Odklon od činností, které lze zajistit jinými zdroji (např. komerčními), a posílení podílu odborné přímé péče.**

- **Zvýšení připravenosti pracovat s lidmi ve vyšších stupních závislosti na péči.**

Změna nemusí nutně znamenat potřebu vyšších finančních toků. Klíčem je přesměrování stávajících kapacit od podpůrných (servisních) činností k přímé péči a využití běžných lokálních zdrojů.

Přesměrování stávajících kapacit k přímé péči

Klíčem je přesun pracovníků od „servisních" činností (velké nákupy, praní, úklid společných prostor) k odborné péči o člověka (osobní hygiena, podpora orientace, podpora při nácviku chůze atd.).

- **Využití lokálních zdrojů:** Základním předpokladem dostupnosti péče pro lidi závislé na péči v domácím prostředí je důsledné uplatňování standardu kvality sociálních služeb č. 8 kritérium a). Poskytovatel nenahrazuje běžně dostupné veřejné služby a vytváří příležitosti, aby osoba mohla takové služby využívat. Služby v rámci projektu začaly aktivně odkazovat na komerční rozvozy stravy, úklidové firmy, internetové obchody atd., čímž si uvolnily ruce pro pomoc imobilním uživatelům. Zároveň se zaměřily i na zprostředkování návazných služeb kadeřnic, pedikérek či masérů do domácností uživatelů a nadále už nezatěžovaly provoz služby poskytováním těchto úkonů v rámci fakultativních služeb.

- **Personální posílení:** V Plzeňském kraji některé pečovatelské služby narážely na svůj limit, při stávajícím počtu pečovatelů nebyly schopny zajistit poskytování služby v rozšířené provozní době. Jejich personální kapacita se totiž pohybovala mezi 2 - 4 pečovatelkami. Plzeňský kraj tuto situaci reflektoval, a v průběhu projektu tak vzrostl přepočtený počet úvazků pracovníků ze 147 na **169**, což umožnilo pokrýt náročnější péči 365 dní v roce.

Praxe ukázala, že transformovaná pečovatelská služba se stává **základním pilířem komunitní péče.** To potvrzují sami uživatelé, bez této odborné a časově dostupné podpory by jejich setrvání doma nebylo možné: *„Bez té služby bych vůbec nemohla existovat. Jinak bych musela do nemocnice nebo do domova pro seniory."*

Vytvořeno v rámci projektu Institutu sociální práce „Pečovatelská služba jako příležitost žít tam, kde chci jen dobře."
Registrační číslo CZ.03.02.02/00/22_021/0001241
Tento projekt je spolufinancován Evropskou unií.

Dopady změny na uživatele a rodinné pečující

Terénní výzkumy (Charitní pečovatelská služba Blovice, Spálené Poříčí, Pečovatelská služba Oblastního spolku ČČK Tachov - Pečovatelská služba Nýrsko, Pečovatelská služba Přeštice) identifikovaly konkrétní přínosy transformovaného modelu péče.

Tabulka: Přínosy pro uživatele a rodinu

Oblast dopadu	Konkrétní přínosy pro uživatele a rodinu
Prevence umístění do pobytové služby	Uživatelé mohou zůstat doma i po těžkých hospitalizacích nebo při výrazném zhoršení zdravotního stavu (např. ochrnutí po cévní mozkové příhodě, ulcerózní kolitida).
Snížení zátěže pečujících	Služba přebírá fyzicky náročné úkony (přesuny, osobní hygienu, výměnu inkontinenčních pomůcek atd.) a umožňuje pečujícím opustit domácnost (lékař, odpočinek).
Podpora samostatnosti	Důraz při péči je kladen na nácvik soběstačnosti (např. používání chodítka, samostatná hygiena horní části těla) a aktivizaci (doprovod na zahradu/terasu).
Odborná pomoc a edukace	Pracovníci instruují rodinu v praktických postupech (např. polohování, manipulace, výměna inkontinenčních pomůcek) a pomáhají se zajištěním kompenzačních pomůcek a služeb odborníků.
Psychosociální aspekt	Služba poskytuje kontakt s vnějším světem (např. pomáhá s využíváním dostupných služeb, aktivit v obci) a „vlídné slovo", což je kritické pro izolované domácnosti.

Rizika nevhodně nastavené služby

Zkušenosti uživatelů ukazují, že nekvalitní nebo nedostupná pečovatelská služba vede:

- K vysokým finančním nákladům pro uživatele za využívání nekvalitní péče (např. 400–500 Kč za 30 min o víkendu u neregulovaných dodavatelů).
- K narušení důstojnosti (časté střídání nekvalifikovaného personálu).
- K enormnímu tlaku na rodinu, která musí suplovat odborné úkony (např. polohování, výměna sběrných sáčků).

Hlavní příležitosti pro rozvoj komunitní péče

- Domácí prostředí zůstává reálnou variantou i při vysoké potřebě podpory, což je pro uživatele psychicky stabilizující.
- Správně nastavená pečovatelská služba je přirozeným partnerem rodiny, zdravotních služeb a dalších lokálních zdrojů v obci.
- Sociální pracovníci posilují své kompetence a stávají se koordinátory péče v území.

Vytvořeno v rámci projektu Institutu sociální práce, z. s.
„Pečovatelská služba jako příležitost žít tam, kde jsem doma"
Registrační číslo CZ.03.02.02/00/22_021/0001241
Tento projekt je spolufinancován Evropskou unií

1 KAPITOLA: PROČ BYLA ZMĚNA NUTNÁ?

Historické nastavení pečovatelských služeb v Plzeňském kraji vykazovalo několik významných bariér, které v praxi znemožňovaly lidem se sníženou soběstačností setrvat ve vlastním domově. Systém byl spíše nastaven na „obsluhu" soběstačných seniorů, nikoliv na péči o lidi závislé na pomoci druhé osoby.

Logistika nad potřebami

Tradiční model pečovatelské služby se v Plzeňském kraji dlouhodobě podřizoval logistickým procesům namísto potřeb v průběhu dne uživatelů pečovatelských služeb.

- V dopoledních hodinách se kapacity služeb (např. v Nýrsku) soustředily téměř výhradně na rozvoz obědů. Na samotnou péči o člověka zbýval čas až poté, co byly rozvezeny jídlonosiče, přičemž většina osob závislých na péči potřebuje pomoc právě v ranních a dopoledních hodinách.
- Uživatelé, kteří potřebovali pomoc s ranním vstáváním nebo osobní hygienou, museli čekat, až se uvolní auta z trasy pro rozvoz obědů.
- Významný podíl pracovní doby byl spotřebován na neodborné úkony, např. úklidy, což znemožňovalo zajistit časově náročnější a odbornější úkony přímé péče, jako je polohování nebo pomoc s hygienou na lůžku, pomoc s přesuny atd.

Časová nedostupnost

Absence péče v časech mimo běžnou pracovní dobu byla jednou z nejčastějších příčin odchodů do pobytových zařízení.

- V roce 2022 končilo 10 ze 16 sledovaných poskytovatelů v kraji provoz již v 16:00 hodin. O víkendech a svátcích byla péče pro většinu uživatelů zcela nedostupná.
- Lidé, kteří potřebovali pomoc s uložením na lůžko v 19 hodin nebo s ranní hygienou v neděli, byli systémem ponecháni bez podpory. V Blovicích uživatel vzpomíná, že o Vánocích či o víkendech *„jsem se musel při přesunu pohybovat po kolenou"*, protože nikdo nepřišel.
- V Tachově rodiny popisovaly situaci před transformací jako „modlení za víkendy", kdy synové museli odbíhat z práce, aby vypustili sběrné močové sáčky nebo vyměnili pleny, protože služba o víkendu nefungovala.

Obslužný charakter

Pečovatelská služba byla v regionu historicky vnímána jako „dovoz obědů a úklid pro seniory", což zásadně omezovalo její skutečný potenciál.

- Služba se orientovala primárně na relativně soběstačné seniory. Osoby se zdravotním postižením (např. po úrazech či s demencí) v řadě lokalit kraje zůstávaly zcela bez pomoci.
- Kvůli zaměření na „obsluhu" pracovníci často postrádali kompetence pro péči o lidi s vysokou mírou závislosti (III. a IV. stupeň příspěvku na péči (PnP)). To vedlo k „začarovanému kruhu rehospitalizací", protože se uživatel z nemocnice vracel domů v horším stavu, než který pečovatelská služba uměla zvládnout.
- Sama služba se prezentovala především skrze obslužné úkony, což odrazovalo zájemce, kteří potřebovali skutečnou odbornou péči, nikoliv jen nákup, oběd nebo úklid.

Závislost na službě

Dřívější systém nevedl k sociálnímu začleňování, ale paradoxně prohluboval závislost uživatele na instituci.

- Pečovatelky trávily čas úkony, které si uživatel mohl zajistit komerčně (velké úklidy, praní prádla, nákupy), zatímco na odbornou pomoc (podání jídla osobě s demencí, koupání imobilního člověka na lůžku atd.) nebyl čas.
- Dovoz oběda stylem „nechat za dveřmi" namísto podpora při přípravě stravy nebo podpora při jídle nerespektoval princip podpory samostatnosti.
- Obce v Plzeňském kraji často podmiňovaly nájem v bytech zvláštního určení povinností čerpat úkony pečovatelské služby, i když je uživatel reálně nepotřeboval (v rozporu s §1 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách v aktuálním znění, a jeho dalšími ustanoveními). Tím kapacity služby blokovaly pro lidi, kteří díky svému zdravotnímu stavu byli na péči skutečně závislí.

Vytvořeno v rámci projektu Institutu sociální práce, z. s.
„Pečovatelská služba jako příležitost žít doma i v kole jiném"
Registrační číslo CZ.03.02.02/00/22_027/0001241
Tento projekt je spolufinancován Evropskou unií

2 KAPITOLA: HLAVNÍ PILÍŘE TRANSFORMACE

Změna nastavení pečovatelských služeb v Plzeňském kraji, realizovaná v rámci projektu, je založena na odklonu od tradičního „obslužného" modelu směrem k odborné sociální službě. Tato změna stojí na čtyřech základních pilířích, které společně vytvářejí podmínky pro to, aby lidé s vysokou mírou závislosti mohli zůstat v domácím prostředí i v situacích, které dříve vyžadovaly odchod do pobytového zařízení.

Časová dostupnost (dostupnost péče 365 dní v roce)

Rozšíření provozní doby na večerní hodiny, víkendy a svátky je kritickým předpokladem pro zajištění kontinuity péče. Bez této dostupnosti byli uživatelé odkázáni na ústavní péči, protože jejich biologické potřeby (hygiena, uložení ke spánku, ranní vstávání) systém nerespektoval.

- Počet poskytovatelů zajišťujících péči po 16. hodině a v rámci účastníků projektu v kraji vzrostl ze 7 na 12. Například v **Nýrsku** je služba nově dostupná od 7:00 do 19:00 každý den a to včetně víkendů a svátků. V **Tachově** prodloužili provozní dobu až do 20:00. **Blovice** zajišťují víkendovou péči v ranních a odpoledních směnách a od roku 2026 poskytují péči i o svátcích. Rozšiřování provozní doby v Plzeňském kraji pokračuje i v roce 2026, kdy došlo k navýšení počtu pracovníků vybraných pečovatelských služeb, které kvůli své nízké kapacitě nebyly schopny provozní dobu v průběhu projektu významně navyšovat.
- Počet uživatelů využívajících službu o víkendech a svátcích vzrostl o 36 %. Uživatelka z Blovic tuto změnu kvituje slovy: „*Za ty víkendy, za to já jsem vděčná*... Dřív to nebylo, to je novinka." Podobně v **Přešticích** uživatelé oceňují jistotu večerní pomoci až do 20:00.
- Kontinuální podpora 365 dní v roce výrazně snižuje riziko krizových situací a rehospitalizací, ke kterým dříve docházelo často právě během víkendových výpadků péče.

Priorita odborné přímé péče

Služba se vědomě zaměřuje na úkony, které vyžadují odbornou kompetenci a přímý kontakt s uživatelem, zatímco „servisní" činnosti deleguje na jiné zdroje.

- Mezi lety 2022 a 2025 stoupl celkový počet hodin přímé péče v kraji o 26,4 % (ze 104 864 na 132 574 hodin). Tato kapacita byla uvolněna díky redukci dovozu obědů o 37 % a velkých úklidů, které nyní častěji zajišťují komerční subjekty.
- Prioritou jsou nyní činnosti jako pomoc při osobní hygieně, podávání stravy, polohování a nácvik pohybu. V **Tachově** došlo ke dvojnásobnému navýšení hodin přímé péče, což umožnilo provádět i náročnou hygienu na lůžku.
- Odborná péče není jen „obsluhou", ale i aktivizací. Z realizovaných rozhovorů s uživateli opakovaně vyplývalo, že pečovatelky kladou velký důraz na podporu zachovalých schopností a udržení kompetencí při běžných denních aktivitách např. při mytí či jídle, i když jsou např. upoutáni na lůžko.

Podpora neformálních pečujících

Pečovatelská služba přestává rodinu nahrazovat a stává se jejím klíčovým partnerem v péči. Cílem je sdílení zátěže tak, aby rodinní příslušníci nevyhořeli a mohli péči o své blízké zvládat dlouhodobě.

- Služba přebírá nejtěžší fyzické a intimní úkony, které jsou pro rodinu často bariérou. V **Tachově** rodina oceňuje profesionalitu pracovnic: „Synové se postarají... Ale koupání nezvládnou... Jsem ráda, že to udělají pečovatelky."
- Pracovníci v **Blovicích** učí rodiny, jak správně s imobilním člověkem manipulovat: „Okoukali jsme to. Pomohli nám, jak to dělat."
- Rodina získává prostor pro vlastní život a odpočinek, což potvrzuje manželka uživatele v Blovicích, která díky službě může v klidu navštívit lékaře nebo na chvíli „vypnout".

Individuální plánování a pomůcky

Místo fixního seznamu úkonů služba zjišťuje reálné potřeby uživatele v kontextu jeho běžného dne a prostředí. Nezbytnou součástí je pak vybavení domácnosti kompenzačními pomůckami.

- Základem je individuální plánování, které reflektuje biorytmus a přání uživatele, nikoliv např. logistické trasy rozvozu stravy. V **Přešticích** se

Vytištěno v rámci projektu Institutu sociální práce, z. s.
„Pečovatelská služba jako příležitost žít tam, kde jsem doma"
Registrační číslo CZ.03.02.02/00/22_027/0001241
Tento projekt je spolufinancován Evropskou unií

tak podařilo odpovídajícím způsobem nastavit péči také u uživatelů s demencí či Parkinsonovou chorobou.

- Pro zajištění náročné péče doma služby zprostředkovávají polohovací lůžka, zvedáky, mechanické vozíky či skluzné podložky. V **Tachově** využívají rovněž např. nafukovací vany, které umožňují provést celkovou koupel přímo na lůžku uživatele v jeho pokoji.
- Služby aktivně pomáhají rodinám se zajištěním, ale i uspořádáním hygienických potřeb a léků tak, aby byly v dosahu uživatele a podporovaly jeho, byť i minimální soběstačnost.

Tyto čtyři pilíře společně transformují pečovatelskou službu v Plzeňském kraji v moderní nástroj komunitní péče, který prokazatelně prodlužuje dobu, po kterou mohou lidé bezpečně a důstojně žít ve vlastních domovech.

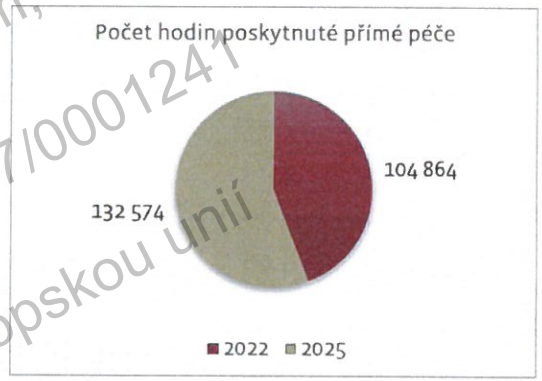
3 KAPITOLA: TRANSFORMACE V ČÍSLECH

Tato kapitola přináší detailní statistické vyhodnocení transformace pečovatelské služby v Plzeňském kraji. Data byla syntetizována z dotazníků od **16 poskytovatelů**, kteří v regionu prošli procesem změny mezi lety **2022 a 2025**. Výsledky potvrzují, že došlo k zásadnímu posunu od „obslužného" modelu k odborné pomoci lidem s vysokou mírou závislosti.

Nárůst objemu a intenzity přímé péče

Klíčovým ukazatelem úspěchu transformace je přesun kapacit k odborným úkonům péče (hygiena, podání stravy, polohování), které jsou účtovány podle času.

Graf č. 1: Celkový počet hodin přímé péče v letech 2022 a 2025

Rok	*Hodiny přímé péče*
2022	*104 864*
2025	*132 574*

Zdroj dat: dotazníkové šetření od 16 služeb zapojených do projektu

- **Interpretace:** Objem přímé péče vzrostl o **26,4 %**. Tento nárůst indikuje nejen zvýšení kapacity, ale především její intenzivnější využívání lidmi, kteří by dříve museli odcházet do pobytových zařízení.
- **Intenzita péče:** S tím souvisí nárůst počtu uživatelů, kterým je služba poskytována **opakovaně během dne** (minimálně 3× denně). Jejich počet se zvýšil o téměř **50 %** (ze 102 na 151 osob), což dokládá schopnost služby mnohem lépe zajistit bezpečí doma i náročným uživatelům.

Vytvořeno v rámci projektu Institutu sociální práce, z. s. „Pečovatelská služba jako příležitost žít tam, kde jsem doma" Registrační číslo CZ.03.02.02/00/22_027/0001241 Tento projekt je spolufinancován Evropskou unií

Rozšíření časové dostupnosti

Rozšíření provozní doby na večery a víkendy je nezbytným pilířem, který umožňuje uživatelům zůstat doma při potřebě podpory v ranních hodinách, ale i večer např. při uložení do postele, provedení večerní hygieny nebo dohledem nad užitím léků.

Graf č. 2: Podíl poskytovatelů dle provozní doby

Provozní doba	*2022 (počet PS)*	*2025 (počet PS)*
pouze do 16:00	*10*	*5*
po 16:00 (večery)	*7*	*12*

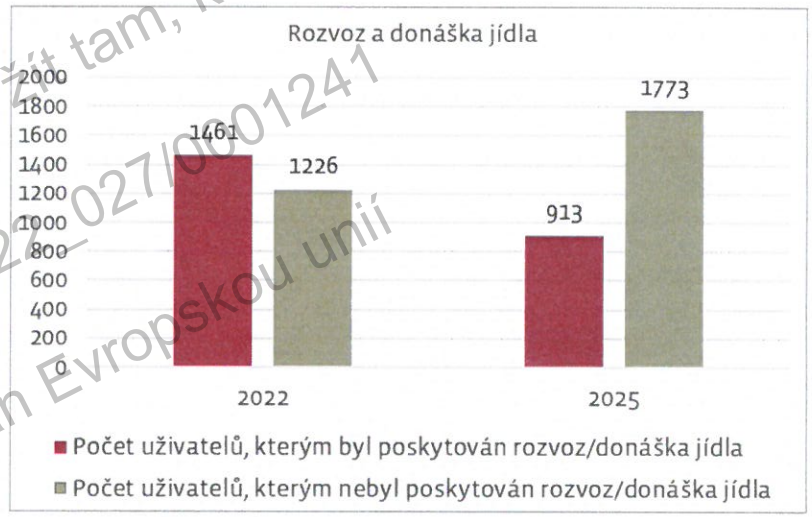
Zdroj dat: údaje od 17 služeb zapojených do projektu

- **Večerní péče:** Podíl organizací zajišťujících péči po 16. hodině stoupl ze 41 % na **71 %.** Například v Přešticích a Tachově je nyní služba dostupná denně až do 20:00.
- **Víkendy a svátky:** Počet uživatelů využívajících službu o víkendech a svátcích vzrostl o **36 %** (ze 186 na 254 osob). Pečovatelská služba se tak v kraji transformovala z modelu „služby o pracovních dnech" na „nepřetržitou podporu" 365 dní v roce.

Redukce neodborných (obslužných) úkonů

Aby služba mohla navýšit hodiny péče, musela se vědomě odklonit od činností, které mohou zajistit běžně dostupné subjekty.

Graf č. 3: Rozvoz a donáška jídla v letech 2022 a 2025 - počet uživatelů

Počet uživatelů	***2022***	***2025***
využívající rozvoz jídla	*1 461*	*913*
nevyužívající rozvoz jídla	*1 226*	*1 773*

Zdroj dat: údaje od 16 služeb zapojených do projektu

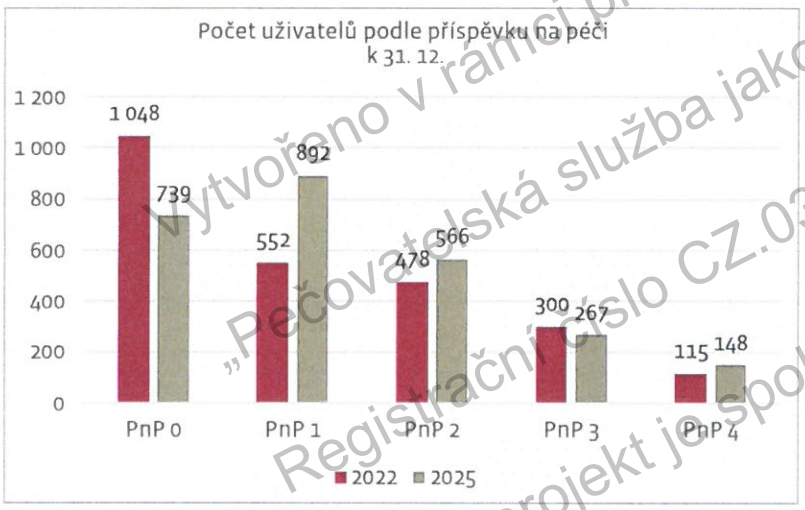
Vytvořeno v rámci projektu Institutu sociální práce, z. s. „Pečovatelská služba jako příležitost žít tam, kde jsem doma" Registrační číslo CZ.03.02.02/00/22_027/0001241 Tento projekt je spolufinancován Evropskou unií

- **Výsledek:** Počet uživatelů, kterým byl poskytován úkon dovážka stravy klesl o **37 %,** čímž byl výrazně překročen původní cíl projektu.
- **Další úspory kapacit:** Služby se také odklánějí od zajišťování **velkých úklidů** (vysávání, okna). Zatímco v roce 2022 je zajišťovalo 65 % zapojených organizací, v roce 2025 je to již pouze **35 %**. Podobný trend je patrný u velkých nákupů, kde došlo k poklesu příjmů z úhrad o 15 %, což značí jejich delegování na dovážkové služby. Je třeba zdůraznit, že úkon velký úklid (mytí oken, úklid po malování atd.) je až na naprosté výjimky poskytován bez aktivní účasti uživatele a podpora samostatnosti se v této oblasti téměř výhradně orientuje na podporu posouzení potřeby úklidu, formulaci zadání a sjednání úklidu. V těchto oblastech pečovatelské služby i nadále uživatele podporují.

Struktura uživatelů podle stupně závislosti (PnP)

Transformace vede k tomu, že služba přestává být „servisem pro soběstačné" a stává se klíčovým partnerem pro lidi, kteří péči nezbytně potřebují k životu doma.

Graf č. 4: Struktura uživatelů podle příspěvku na péči (PnP)

- **Efektivní zacílení:** Zásadní pokles uživatelů bez PnP (o **29,5 %**) ukazuje, že pečovatelská služba již upřednostňuje při nastavování řešení situace uživatelů běžná řešení, doporučuje a pomáhá využívat běžně dostupné služby u soběstačných osob.
- **Odbornost:** Nárůst uživatelů ve stupni IV. potvrzuje vyšší odbornost a připravenost personálu pracovat s lidmi na lůžku či v terminálním stadiu. Pracovníci v přímé péči díky vzdělávací podpoře a získané zkušenosti s péčí o lidi s vyšší mírou závislosti na péči jsou stále více připraveni a otevřeni přijímat tyto uživatele do péče.

Personální zajištění

K realizaci těchto změn bylo nezbytné posílit kapacity pracovníků. Přepočtený počet úvazků pracovníků v sociálních službách v Plzeňském kraji vzrostl z původních **147 na 169**.

Systémové změny a spolupráce s obcemi

Významným prvkem pro dosažení změny bylo narovnat nastavení základních procesů ve vazbě na řešení nepříznivé situace uživatelů v oblasti vhodného bydlení. Pozitivním signálem je tak pokles počtu obcí, které podmiňují nájem v bytech zvláštního určení čerpáním úkonů pečovatelské služby (pokles z 10 na 4 obce), což naplňuje zákonnou podmínku individuálního posouzení potřebnosti péče pro poskytování pečovatelské služby.

Vytvořeno v rámci projektu Institutu sociální práce „Pečovatelská služba jako příležitost žít tam kde jsem doma" Registrační číslo CZ.03.02.02/00/22_021/0001241 Tento projekt je spolufinancován Evropskou unií.

4 KAPITOLA: PŘÍKLADY DOBRÉ PRAXE

Projekt zaměřený na změnu nastavení pečovatelských služeb v Plzeňském kraji přinesl konkrétní výsledky, které ilustrují, jak změna organizace práce a priorit umožňuje lidem se sníženou soběstačností setrvat ve vlastním domově. Následující příklady z Nýrska, Přeštic a Tachova představují různé cesty k naplnění vize projektu „Žít doma".

Nýrsko: „Méně rozvozů, více péče"

Pečovatelská služba v Nýrsku prošla zásadní proměnou z logisticky zaměřené služby na službu orientovanou na přímou péči.

- Před transformací se dopolední kapacity služby soustředily téměř výhradně na rozvoz obědů, přičemž na samotné uživatele zbýval čas až poté, co byly obědy předány uživatelům; péče se tak podřizovala logistice. Zlomovým krokem bylo **úplné oddělení rozvozu obědů** od sociální služby. Od ledna 2026 většinu obědů převzala komerční služba a pečovatelská služba zajišťuje dovoz pouze tehdy, je-li spojen s odbornou pomocí při přípravě či podání jídla.
- Tímto krokem se uvolnila kapacita pracovníků, díky čemuž objem přímé péče stoupl téměř na **trojnásobek** (cca 300 hodin měsíčně). Počet uživatelů, kterým je poskytována péče opakovaně vícekrát za den, vzrostl z nuly v roce 2022 na deset v roce 2025, v roce 2026 dále roste.
- Provozní doba služby byla rozšířena. Nyní je poskytována v rozsahu **7:00–19:00 každý den včetně víkendů a svátků.** To umožňuje realizovat u imobilních uživatelů 2–3 návštěvy denně, což je klíčové pro jejich bezpečnost a důstojnost. Rodina se stala partnerem, se kterým služba společně plánuje péči, což prokazatelně prodlužuje dobu, po kterou uživatel může zůstat doma až do konce života.

Přeštice: Od lehké podpory k intenzivní péči

V Přešticích se podařilo transformovat službu z „obsluhy" soběstačných seniorů na odbornou podporu náročných uživatelů.

- Služba se dříve zaměřovala na dovoz obědů a úklidy pro soběstačné uživatele. Nyní se prioritně zaměřuje na lidi **s vysokou mírou závislosti na péči**, lidi upoutané na lůžko a osoby s demencí.
- Provozní doba byla rozšířena a nyní je služba poskytována v rozsahu **7:00–20:00 v pracovních dnech a 7:00–19:30 o víkendech a svátcích.** Uživatelé tak mají jistotu pomoci při ranním vstávání i večerním ukládání ke spánku 365 dní v roce.
- Pečovatelská služba Přeštice aktivně odkazuje na běžně dostupné zdroje. Například v oblasti rozvozů jídla uživatelům zprostředkovává výběr až ze **čtyř dodavatelů**, což zvyšuje komfort uživatelů a dává jim možnost volby.
- Důležitou rolí služby je také zprostředkování a nácvik používání **kompenzačních pomůcek** (mechanické a elektrické vozíky, polohovací lůžka), které pečovatelská služba doporučuje, zprostředkovává či přímo půjčuje uživatelům.
- Služba zajišťuje doprovod uživatelů na kulturní a společenské akce (např. v domě s byty zvláštního určení), čímž brání sociální izolaci.

Tachov: Komplexní řešení situace uživatelů

Pečovatelská služba Oblastního spolku ČČK Tachov ukazuje schopnost terénní služby řešit velmi náročné a komplexní nepříznivé situace.

- U uživatelů s vysokou závislostí pečovatelská služba zajišťuje péči až **4× denně. Odbornost týmu** umožňuje provádět i náročnou péči, např. hygienu na lůžku s využitím mobilní nafukovací vany, což uživatelům umožňuje návrat z nemocnice či léčebny dlouhodobě nemocných (dále LDN) i ve velmi těžkém stavu. To je možné rovněž díky dobře nastavené spolupráci s domácí zdravotní a hospicovou péčí. **Objem přímé péče se v Tachově díky transformaci zdvojnásobil.**
- Služba v Tachově přesahuje rámec běžných pečovatelských úkonů a aktivně řeší obtížné situace uživatelů. Pomohla například uživateli v tísni s **odvrácením exekuce**, vyřízením příspěvku na péči a zvýšením invalidního důchodu.
- Pečovatelská služba koordinuje přípravu domácnosti a zajištění kompenzačních pomůcek pro uživatele vracející se z hospitalizace. Ve spolupráci s dalšími subjekty však pomohla uživateli řešit obtížnou životní situaci a zajistit vedle kompenzačních pomůcek (polohovací lůžka, zvedáky) i nezbytné vybavení jako lednici či mikrovlnnou troubu.

Vytvořeno v rámci projektu Institutu sociální práce, z. s.
„Pečovatelská služba jako příležitost žít tam, kde jsem doma"
Registrační číslo CZ.03.02.02/00/22_027/0001241
Tento projekt je spolufinancován Evropskou unií.

- Velmi významná je již zmíněná úzká spolupráce s domácí zdravotní péčí (domácí zdravotní péče), což umožňuje kontinuální dohled nad zdravotním stavem uživatelů (aplikace inzulinu, měření tlaku atd.) v jejich přirozeném prostředí.

Tyto příklady potvrzují závěr evaluace, že transformace v Plzeňském kraji posiluje možnost lidí žít doma i při výrazném zhoršení zdravotního stavu.

5 KAPITOLA: HLAS UŽIVATELE

Rozhovory s uživateli pečovatelských služeb v Plzeňském kraji realizované na konci projektu potvrzují, že transformace není jen statistickou změnou, ale má **zásadní dopad na lidskou důstojnost, pocit bezpečí a psychické zdraví.** Pro mnoho uživatelů představuje pečovatelská služba jedinou možnost řešení jejich situace v domácím prostředí, tj. jedinou alternativu k odchodu do ústavního zařízení.

Pocit bezpečí a prevence institucionalizace (Plasy a Tachov)

Pro uživatele s vysokou mírou závislosti na péči je klíčová jistota, že pomoc dorazí včas a v potřebném rozsahu.

- **Plasy:** Uživatelka (84 let, upoutaná na lůžko) uvádí: *„Bez té služby bych vůbec nemohla existovat. Jinak bych musela do nemocnice nebo do domova pro seniory.“* Služba jí dává pocit, že je i přes své omezení „zabezpečená“.
- **Tachov:** Uživatel v náročné situaci po propuštění z LDN zdůrazňuje: *„To by nešlo, že by za mnou nechodili z pečovatelské služby, to bych tady doma nemohl být.“*

Důstojnost a profesionalita, intimita (Tachov)

Transformace přinesla vyšší odbornost provádění úkonů osobní hygieny, což uživatelé vnímají jako návrat k důstojnému životu.

- Uživatelka v Tachově popisuje stav po návratu z nemocnice jako pocit „vyhoření“. Díky pravidelné odborné péči (včetně využití nafukovací vany na lůžku) se cítí opět jako člověk: *„Teď jsem čistá, převlečená... Pro mě a moji rodinu je tohle neskutečné.“*
- Zásadní je také **psychický komfort** – respondentka oceňuje, že intimní hygienu provádějí profesionálky a nemusí ji dělat její synové: *„Kluci dělají leccos... Ale aby viděli nahatou maminu, myli mi zadek, to prostě nedají... A i já jsem ráda, že to udělají pečovatelky.“*

Vytvořeno v rámci projektu Institutu sociální práce, z.s. „Pečovatelská služba jako příležitost žít tam, kde jsem doma“ Registrační číslo CZ.03.02.02/00/22_021/0001241 Tento projekt je spolufinancován Evropskou unií

Flexibilita a respekt k běžnému průběhu dne (Blovice a Přeštice)

Rozšíření provozní doby umožnilo sladit pomoc s reálným životem uživatelů, což dříve nebylo možné i kvůli složité logistice zajištění rozvozu stravy.

- **Blovice:** Uživatelé si pochvalují možnost uložení ke spánku ve večerních hodinách, tato nabídka dříve chyběla. Manželka uživatele oceňuje rovněž víkendovou péči: *„Za ty víkendy, za to já jsem vděčná... Předtím to nebylo, to je novinka. O víkendech jsem dřív na péči byla úplně sama."*
- **Přeštice:** Uživatelka v bytě zvláštního určení oceňuje dostupnost péče 365 dní v roce, což jí dává jistotu, že jí někdo pomůže i při náhlém pádu nebo potřebě péče o víkendu.

Edukace rodiny a podpora pečujících (Blovice)

Služba se stala partnerem pro rodinné příslušníky, které edukuje v náročné péči.

- V Blovicích pečovatelky naučily rodinu, jak správně s imobilním členem manipulovat: *„Okoukali jsme to. Pomohli nám, jak to dělat."*
- Tato podpora má i respitní (odlehčovací) funkci. Manželka uživatele uvádí, že díky pečovatelské službě může v klidu navštívit lékaře nebo na 2–3 hodiny „vypnout" a vidět jiné lidi.

Vývoj pečovatelské služby – od servisu k podpoře života doma

Následující tabulka a shrnutí ukazují zásadní posun v pojetí pečovatelské služby v Plzeňském kraji vlivem projektu.

Tabulka: Hlavní ukazatele změny nastavení pečovatelských služeb

Ukazatel	Tradiční model (před transformací)	Transformovaný model (vize projektu)
hlavní zaměření	logistika a „servis" (např. rozvoz obědů, nákupy, úklidy)	**přímá péče o člověka** (např. osobní hygiena, podání stravy, podpora pohybu)
provozní doba	pracovní dny, cca 8:00–16:00	**denně (včetně víkendů a svátků), 7:00–20:00+**
cílová skupina	soběstačnější senioři	**lidé ve všech stupních závislosti na péči, bez omezení věku**
vztah k potřebám	uživatel se podřizuje zaběhlému provozu např. rozvozu obědů	**péče se podřizuje biorytmu uživatele**
vztah k rodině	PS rodinu supluje nebo s ní nespolupracuje	**PS je partnerem rodiny a společně se dělí o péči**
využití pomůcek	minimální, práce s „kastrůlky"	**aktivní využití moderních pomůcek (zvedáky, vany)**

Klíčové principy vývoje:

1. **Priorita přímé péče:** Činnosti jako dovoz oběda „za dveře" jsou nahrazovány podporou při přípravě a konzumaci jídla, pokud je to potřeba pro udržení soběstačnosti. Neodborné úkony (velké úklidy) jsou delegovány na komerční subjekty, čímž se uvolňuje kapacita pro lidi ve III. a IV. stupni PnP.
2. **Dostupnost 365 dní v roce:** Právo žít doma nekončí v pátek v 15:30. Rozšíření péče na večery a víkendy je nezbytným předpokladem pro to, aby lidé nemuseli odcházet do ústavů.
3. **Individuální plánování:** Služba se neptá, „co chcete ze seznamu úkonů", ale „co potřebujete, abyste mohl/a zůstat doma".

Vytvořeno v rámci projektu Institutu sociální práce, z. s.
„Pečovatelská služba jako příležitost žít tam, kde jsem doma"
Registrační číslo CZ.03.02.02/00/22_027/0001241
Tento projekt je spolufinancován Evropskou unií

4. **Podpora soběstačnosti:** Pečovatelka není „uklízečka, obědářka", ale profesionál, který motivuje uživatele k maximálnímu využití jeho vlastních schopností.

Tato evoluce mění pečovatelskou službu ze služby zaměřené převážně na rozvoz jídla a úklid na **základní pilíř komunitní péče**, který dokáže bezpečně nahradit pobytové služby i u velmi náročných diagnóz.

6 PŘÍPADOVÁ STUDIE

Domov jako volba, nikoliv sebeobětování – transformace péče v Blovicích a Tachově

Bod zlomu a návrat z instituce

Návrat z dlouhodobé hospitalizace do domácího prostředí představuje pro rodinu i samotného uživatele jeden z nejkritičtějších momentů. Příklad muže z Blovic, který strávil šest měsíců v nemocnici, ukazuje vliv dlouhodobé izolace – v institucionálním prostředí se jeho psychický stav velmi zhoršil a cítil se nešťastně. Manželka uvádí, že návrat domů přinesl výrazné zlepšení: vlastní postel a prostředí blízkých mu pomohly cítit se lépe. Současně však pečující osoba pociťovala reálné obavy z toho, zda zvládne odbornou a fyzicky náročnou péči v domácím prostředí.

„Já jsem nevěděla, jestli vůbec budu moct mít manžela doma. Hrozně jsem se bála. To víte, půl roku byl v nemocnici... On nemohl ani vstát z postele... Teď je to lepší, ale pomoc potřebujeme pořád."

Tento počáteční strach a pocit naprosté zodpovědnosti za život druhého potvrzují, že bez profesionální podpory je návrat a setrvání v domácím prostředí pro mnohé rodiny prakticky nerealizovatelné či neudržitelné. Tato podpora proto musí začít právě u pochopení často extrémní fyzické a psychické zátěže, kterou domácí péče obnáší.

Realita domácí péče: fyzická a psychická zátěž rodiny

Péče o osobu s vysokou mírou závislosti na péči je vysoce odborná a fyzicky vyčerpávající práce probíhající 24 hodin denně. Rodiny čelí diagnózám, jako je ulcerózní kolitida, která vyžaduje péči v oblasti osobní hygieny i sedmkrát denně, nebo stavům po cévní mozkové příhodě, kde je nutná neustálá manipulace na lůžku. Bez odborné pomoci se rodinný pečující stává vězněm ve vlastní domácnosti, kdy vedle extrémní fyzické zátěže, často nevyhnutelně čelí i sociální izolaci a fyzickému vyhoření.

Vytvořeno v rámci projektu Institutu sociální práce, z.s.:
„Pečovatelská služba jako příležitost zůstat, kde jsem doma"
Registrační číslo CZ.03.02.02/00/22_027/0001241
Tento projekt je spolufinancován Evropskou unií

Tabulka: Dopad náročné péče pro neformálně pečujícího

Oblast dopadu náročné péče pro pečujícího	Péče bez podpory služby	Péče s podporou profesionální služby
fyzické zdraví	riziko zranění při manipulaci, chronické bolesti zad, vyčerpání	sdílená zátěž, zaškolení, využití pomůcek (např. kluzných podložek) a profesionální manipulace
psychický stav	izolace, strach z pochybení, pocit absolutní odpovědnosti	psychická úleva, vědomí, že odborník kontroluje stav uživatele
sociální život	ztráta svobody, nemožnost opustit byt i např. kvůli návštěvě lékaře	možnost „vypnout", vyřídit nákupy nebo navštívit zubaře
odbornost	improvizace, neznalost pomůcek a postupů,	**přenos kompetencí:** rodina se učí správné úchopy a použití zvedáků, porozumění diagnóze

Právě dostupnost pečovatelské služby v nezbytných časech, jako jsou večery a víkendy, rozhoduje o tom, zda se rodinný systém pod tlakem zhroutí, nebo zůstane stabilním prostředím pro život.

Význam dostupnosti služby večer, o víkendech a svátcích

Zkušenosti z Blovic a Tachova potvrzují, že největší bariérou pro život doma byla dříve časová omezenost služeb. Model, kde péče končí v pátek odpoledne, nutil rodiny k zoufalému „modlení za víkendy". Manželka uživatele v Blovicích vzpomíná na dny bez podpory, kdy se při manipulaci s manželem „v bolestech opírala o koleno", aby fyzicky vydržela. Transformace, která přinesla rozšíření provozní doby do 20 hodin a zavedení víkendových služeb, je pro rodiny zásadním průlomem.

Nejdůležitější přínosy časové dostupnosti pro rodinu:

- **Předvídatelnost a stabilita:** Jistota, že i o víkendu profesionálové zajistí např. osobní hygienu a výměnu inkontinenčních pomůcek.
- **Večerní komfort:** Dostupnost do 20 hodin umožňuje důstojné uložení ke spánku, nikoliv předčasné uložení uživatele na lůžko už v 15 hodin, jelikož později to není možné.

Časová dostupnost je však pouze technickým předpokladem; skutečnou hodnotu péče určuje její kvalita a respekt k lidské důstojnosti, který v terénu stále není samozřejmostí.

Odbornost jako nástroj zachování lidskosti

Nekvalitní péče může být pro uživatele traumatizující a může narušovat jeho integritu. Zkušenost z praxe poukazuje na to, jak je důležitá **odbornost, důstojnost a lidskost**. Uživatelka v Tachově popsala ponižující pocity, když ji ošetřovali pracovníci jiné služby, kteří nerespektovali její intimitu: *„Máte pocit, že byste se nejradši otočil a šel pryč, jenže to v té posteli nemůžete."*

Etické pilíře profesionální péče:

1. **Ochrana intimity:** Respekt k pohlaví uživatele a citlivé provádění hygieny minimalizující pocit studu.
2. **Podpora soběstačnosti:** Motivace uživatele k činnostem, které ještě zvládne (např. umytí horní části těla).
3. **Odborná manipulace:** Např. správné využití chodítek či kluzných podložek chrání zdraví všech zúčastněných.
4. **Kompetence:** Znalost moderních pomůcek, které odstraňují nejistotu a improvizaci při ošetřování.

Tato odbornost personálu přímo podmiňuje psychickou stabilitu pečujících, kteří díky důvěře v kvalitu služby získávají prostor pro nezbytné psychické odlehčení.

Odpočinout si alespoň na dvě až tři hodiny

Význam krátkodobého odlehčení pro pečující rodinu je významný pro prevenci kolapsu. Nejde o luxus, ale o nutnost. V Blovicích pečující

Vytvořeno v rámci projektu Institutu sociální práce, z. s.
Pečovatelská služba jako příležitost žít tam, kde jsem doma
Registrační číslo CZ.03.02.02/00/22_027/0001241
Tento projekt je spolufinancován Evropskou unií

manželku trápilo, že již nemá sílu vyvézt manžela na vozíku na zahradu, protože tráva a nerovný terén jsou pro ni nepřekonatelnou bariérou. Bez pomoci pečovatelské služby by byl uživatel uvězněn mezi čtyřmi stěnami. Možnost, že někdo jiný převezme dohled, umožní pečující osobě to nejcennější: **odpočinout si na dvě až tři hodiny.**

- *„Vypnete na chvíli,"* popisuje manželka z Blovic moment, kdy může jít například k zubaři nebo jen změnit prostředí.
- Kontakt s pečovatelkami je často **jediným spojením se světem** pro izolovanou rodinu nebo uživatle.
- Vědomí, že je v domě „jiný člověk", snímá z pečujícího břemeno absolutní odpovědnosti za každé nadechnutí nemocného.

Pečovatelská služba se tak v rámci **prevence předčasné institucionalizace** stává klíčovým partnerem, který rodině vrací roli blízkých osob, nikoliv jen vyčerpaných ošetřovatelů.

Soukromí jako nejvyšší hodnota aneb když odborná péče umožňuje žít „podle svého" - Přeštice

Jistota vlastního domova namísto instituce

Pro dvaaosmdesátiletou uživatelku pečovatelské služby z Přeštic je možnost zůstat v bytě v domě s byty zvláštního určení, obklopena svými obrázky a vzpomínkami, naprosto zásadní. Významným zlomem v jejím životě se stal pád, po kterém se její mobilita zhoršila a začala ve větší míře potřebovat podporu. Právě v této situaci se ukázal význam pečovatelské služby, která pro ni představuje záchrannou síť, díky níž nemusí opustit domácí prostředí a odejít do pobytového zařízení. Setrvání ve vlastním bytě vnímá jako klíčový předpoklad zachování nezávislosti, autonomie a psychické pohody. Sama zdůrazňuje, že si cení možnosti žít podle vlastních zvyklostí a mít svůj vlastní prostor, neboť soužití s cizími lidmi považuje za potenciální zdroj konfliktů. Její zkušenost ukazuje, že význam terénních služeb nespočívá pouze v poskytování praktické pomoci, ale také v **zachování pocitu domova, kontroly nad vlastním životem a možnosti stárnout v prostředí, které je člověku blízké.**

„Jsem moc ráda, že jsem v bytě sama, protože když si ženský nesednou, tak je to vždy komplikované... a ne vždy si to sedne." pochvaluje si žena z Přeštic, ke které dochází pečovatelská služba třikrát denně do bytu, a ukazuje na rodinné fotografie na stěně pokoje.

Odklon od servisních úkonů: pomoc při stravování tam, kde je skutečně potřeba

V oblasti stravování Pečovatelská služba v Přešticích opustila roli pouhého „dovozce kastrůlků" a zaměřila se na podporu, která lépe odpovídá potřebám uživatelů. Zprostředkování stravy navíc s možností výběru více dodavatelů snižuje časové nároky, administrativní a organizační zátěž služby a umožňuje přesun kapacit k přímé péči o uživatele.

- **Svoboda volby:** Služba uživatelům zprostředkovává výběr stravy od více dodavatelů, samotná volba však zůstává na uživateli. *„Na oběd máme čtyři jídla na výběr, musíte uznat, že je to luxus. Je tady víc dodavatelů,"* pochvaluje si uživatelka.
- **Přesun kapacit k přímé péči:** Omezení organizačně náročných servisních činností uvolňuje čas pracovníků pro podporu uživatelů, kteří potřebují pomoc s přípravou jídla, jeho servírováním nebo podáním nebo jinou péči.
- **Podpora při stravování:** Potřeba podpory při přípravě jídla nyní souvisí se zdravotním omezením uživatelů. Uživatelka v rozhovoru uvádí, že má sníženou citlivost rukou, a proto si nedokáže oběd sama připravit a naservírovat. Pečovatelky zajistí jeho přípravu a nachystání na stůl, zatímco samotnou konzumaci zvládá uživatelka samostatně.

Odbornost při přesunech: když vlastní síly nestačí

Zásadním momentem pro rozšíření péče byl pád uživatelky, po kterém se její nároky na fyzickou dopomoc zvýšily. Pečovatelská služba se nyní soustředí na odbornou podporu při pohybu a přesunech, aby uživatelka mohla i nadále bezpečně fungovat ve svém domácím prostředí. Pomoc nastupuje v situacích, kdy vlastní síly již nestačí, zatímco zachované schopnosti zůstávají podporovány.

- **Fyzická dopomoc:** Přestože se uživatelka snaží být co nejvíce samostatná, v některých situacích se spoléhá na pomoc personálu. *„Přesunu se sama. Jedině, když jsem už převlečená, tak mi občas večer pomohou s tou horší nohou. Jinak si ale pomůžu sama, například když jdu v noci na WC,"* popisuje uživatelka kombinaci vlastní snahy a odborné dopomoci.
- **Kompenzační pomůcky jako odpověď na měnící se potřeby:** Pečovatelská služba průběžně reaguje na proměňující se zdravotní

Vytvořeno v rámci projektu Institutu sociální práce z.s. „Pečovatelské služby jako příležitost žít tam, kde jsem doma"
Registrační číslo CZ.03.02.02/00/22_02/0000241
Tento projekt je spolufinancován Evropskou unií

stav uživatelky a pomáhá jí zajistit kompenzační pomůcky odpovídající aktuální míře mobility. S ubývajícími silami tak postupně začala využívat chodítko, mechanický vozík i elektrický vozík. *„Proměnilo se to, protože já jsem upadla a od té doby se víc vozím... Teď už ale zase i chodím s chodítkem. Ráda se o někoho opřu,“* dodává uživatelka.

Zajištění doprovodu: když cesta nemusí být překážkou

Pečovatelská služba v Přešticích neusiluje o organizování volného času uživatelů služby, ale poskytuje odbornou podporu, která jim umožňuje bezpečně využívat běžné služby a aktivity v komunitě. Tato pomoc je klíčem k tomu, aby uživatelé nezůstávali v izolaci, i když se jejich mobilita v důsledku zdravotního stavu zhorší.

- **Doprovod pouze tam, kde je potřeba**

Základním principem služby v Přešticích je důsledné rozlišování mezi odbornou podporou a zbytečným omezováním autonomie. Pečovatelská služba respektuje schopnosti uživatelky a doprovod poskytuje individuálně a cíleně pouze v situacích, kdy si při pohybu není jistá nebo ji čeká náročnější terén. Pokud se uživatelka cítí jistá například při pohybu po známém prostředí s chodítkem, služba do jejího soukromí nezasahuje. Organizaci dne i běžné sociální kontakty si tak uživatelka nadále řídí zcela samostatně.

Kulturní akce a zprostředkování kontaktu s prostředím

Služba v Přešticích vytváří podmínky pro to, aby se uživatelé mohli účastnit společenského života podle vlastního rozhodnutí. Je důležité rozlišovat role: zatímco společenský a kulturní program zajišťuje město Přeštice (např. v domě s byty zvláštního určení), pečovatelská služba figuruje jako garant bezpečného doprovodu na tyto akce.

- Účast na společenských událostech: Díky podpoře pracovníků se uživatelka může účastnit událostí, které jsou pro její psychickou pohodu zásadní. „Minulý pátek jsme měli takové slavnostní odpoledne s tancem a hrála tam hudba. Pěkné to bylo,“ popisuje uživatelka návrat ke společenskému životu.
- Kontakt s přirozeným prostředím: Součástí individuální podpory je také doprovod na pravidelné procházky nebo doprovod k odborným lékařům, například na diabetologii. U lékaře však uživatelka vystupuje samostatně a pracovníka využívá primárně jako oporu během přesunu a návštěvy.

Tabulka: Oblast dopadu poskytované péče

Oblast dopadu	Konkrétní přínos pro uživatelku
Setrvání v domácím prostředí	Díky podpoře pečovatelské služby může uživatelka nadále žít ve svém bytě v domě s byty zvláštního určení a nemusí využít pobytovou službu. Zachovává si tak vlastní prostor, soukromí i vazbu na známé prostředí.
Výběr stravy a podpora při jídle	Služba zprostředkovává výběr stravy od více dodavatelů a uvolněné kapacity využívá pro přímou podporu uživatelů. Uživatelce poskytuje pomoc při přípravě a servírování jídla v rozsahu odpovídajícím jejím zdravotním omezením.
Podpora soběstačnosti	Po zhoršení mobility poskytuje služba cílenou fyzickou dopomoc při přesunech a podporuje využívání kompenzačních pomůcek. Pomoc směřuje pouze do oblastí, kde již vlastní síly uživatelky nestačí.
Jistota a pocit bezpečí	Dostupnost služby i třikrát denně včetně víkendů a svátků poskytuje uživatelce jistotu, že potřebná pomoc bude dostupná i v situacích, kdy ji nemůže zajistit vlastními silami.

Přeštický model ukazuje, že transformace pečovatelské služby nespočívá pouze ve změně organizace práce nebo rozšíření provozní doby. Její skutečný význam spočívá v budování vztahu založeného na důvěře, respektu a spolehlivé podpoře v situacích, které člověk již nedokáže zvládnout vlastními silami. Právě vědomí, že je pomoc dostupná ve chvíli, kdy je potřeba, přináší uživatelce pocit jistoty a bezpečí. *„Jinak jsou tady opravdu dobré pečovatelky. Co můžou, tak udělají, a co nemůžou, tak zajistí,“* uzavírá uživatelka svou zkušenost se službou, která jí umožňuje nadále žít ve vlastním domově a zachovat si způsob života, na který byla zvyklá.

Vytvořeno v rámci projektu Institutu sociální práce, z. s. „Pečovatelská služba jako příležitost žít tam, kde jsem doma“ Registrační číslo CZ.03.02.02/00/22_027/0001241 Tento projekt je spolufinancován Evropskou unií

7 ZÁVĚR: BUDOUCNOST TERÉNNÍ PÉČE

Projekt **„Pečovatelská služba jako příležitost žít tam, kde jsem doma“** v Plzeňském kraji jasně prokázal, že terénní péče je schopna v mnoha případech plnohodnotně zajistit podporu také u uživatelů s vysokou mírou závislosti na péči, a předejít tak umístění do pobytových zařízení. Úspěšná transformace zapojených služeb vytvořila pevný základ pro nový standard péče, který se nyní stává východiskem pro další rozvoj v celém regionu.

Budoucí směřování a navazující aktivity

Pro nadcházející období jsou na základě evaluačních závěrů a strategických záměrů definovány tyto klíčové priority:

- **Pokračování strategické spolupráce s Plzeňským krajem:** Plzeňský kraj plně integroval principy transformace do svého **Střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb v Plzeňském kraji na období 2026–2028.** Tato spolupráce zaručuje, že transformované služby budou mít i nadále systémovou podporu v oblasti financování a plánování krajské sítě, což je nezbytný předpoklad pro udržení dosažených změn.
- **Rozvoj lokálně silných a personálně zajištěných poskytovatelů:** Budoucnost stojí na službách, které dokážou efektivně řídit své kapacity a přesměrovávat je od „servisních“ úkonů k odborné přímé péči. Klíčem k úspěchu je další posilování kompetencí pracovníků tak, aby dokázali zvládat náročné situace spojené s demencí či paliativní péčí v domácím prostředí.
- **Navazující projekt od 1. května 2026:** Úspěch dosavadních aktivit vedl k přípravě projektu, do kterého bude v Plzeňském kraji zapojeno dalších **osm pečovatelských služeb.** Tento projekt se zaměří na zvyšování dostupnosti péče na území Plzeňského kraje skrze změnu jejich nastavení.
- **Změna veřejného vnímání – od „úklidu“ k odborné péči:** Jednou z největších výzev zůstává osvěta veřejnosti a zřizovatelů služeb. Pečovatelská služba nesmí být vnímána jako „úklidová firma“ nebo „služba pro rozvoz obědů“, ale jako **odborná služba zajišťující podporu života v přirozeném prostředí.** Cílem je, aby rodiny i samotní zájemci věděli, že při zhoršení vzniku závislosti na péči je jejich první volbou profesionální péče u nich doma, nikoliv odchod do pobytové služby.

Shrnutí

Projekt potvrdil, že **transformace pečovatelské služby je možná i bez většího navýšení financí.** Klíčem nejsou pouze finance, ale především odvaha opustit rutinní, neodborné úkony, změnit organizaci práce a důsledně se zaměřit na skutečné potřeby člověka v návaznosti na běžný harmonogram dne.

Pečovatelská služba se díky projektu stala z doplňkového servisu **hlavním pilířem komunitní péče.** Jak shrnuje Martina Rulfová z Přeštic: ***„I lidé s vysokou mírou závislosti mohou zůstat doma, pokud jim dáme správnou podporu.“***

Pečovatelská služba jako pilíř komunitního života

Transformace péče v Blovicích, Tachově, Nýrsku a Přešticích, podporovaná Institutem sociální práce, mění vnímání této služby z „donášky obědů“ na komplexní pilíř podpory života doma. Díky projektům spolufinancovaným Evropskou unií dochází k zásadnímu posunu: domácí prostředí zůstává reálnou variantou i pro lidi s vysokou mírou závislosti na péči.

Dostupná pomoc pomáhá zachovat to nejcennější – možnost zůstat doma.

Vytvořeno v rámci projektu Institutu sociální práce, z. s.
„Pečovatelská služba jako příležitost žít tam, kde jsem doma“
Registrační číslo CZ.03.02.02/00/22_027/0007171
Tento projekt je spolufinancován Evropskou unií

„Toto dílo [Publikace] je licencováno pod licencí Creative Commons CC BY-SA 4.0. Licenční podmínky navštivte na adrese CC BY-SA 4.0 Právní ujednání | Uveďte původ-Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní | Creative Commons.“